УДК: 159.923.2
Джамалова Т.А.[1], Арсентьєва Г.О.[2]
[1] студ. гр. УФКС-214 НУ «Запорізька політехніка»
[2] канд. філос. н., доц. НУ «Запорізька політехніка»

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЄКТИВНОЇ МЕТОДИКИ «МАЛЮНОК СІМ'Ї»

Т.А.Джамалова, Г.О.Арсентьєва

Методика «Малюнок сім'ї» є однією з найпопулярніших проєктивних технік у світовій психологічній практиці. У цьому простежуються певні етапи. Вважається, що витоками цієї методики стала розробка у 1926 р. представниці психометричного напрямку у психології *Флоренс Гудінаф* тесту «Намалюй людину» для оцінки рівня інтелекту дитини. Вона цією методикою досліджувала інтелект та когнітивну зрілість. Основна мета була не в тому, щоб зрозуміти душу, а в тому, щоб виміряти когнітивні здібності. Це корелює з раннім біхевіоризмом та експериментальною психологією, де важливим був об'єктивний результат, який можна підрахувати в балах. Гудінаф вважала, що деталізація малюнка прямо пропорційна розумовому віку.

А у 1949 р. *Карен Маховер*, зробила революційний крок, припустивши, що малюючи людину, дитина проєктує через символи власне «Я», свої несвідомі страхи та потяги. Це заклало фундамент для переходу від вимірювання IQ до аналізу особистості. А вже французький психолог *Морис Поро* вважається батьком класичної методики «Малюнок сім'ї». У 1952 році Паро опублікував працю, де обґрунтував, що через зображення рідних дитина транслює не реальну картину сім'ї, а те, як вона її сприймає суб'єктивно. М. Паро звернув увагу на порядок малювання персонажів, їхній розмір та розташування, що вказувало на емоційну близькість або конфлікти. Інший французький фахівець, *Луї Корман*, суттєво доповнив методику. Він запропонував інструкцію: «Намалюй сім'ю так, як ти її собі уявляєш». Тут вже був дозвіл вільніше виражати приховані почуття, не боячись «зрадити» реальних батьків. Корман детально розробив інтерпретацію графічних ознак: ліній, натиску, штрихування та ізоляції окремих членів сім'ї. Отже, завдяки класичному психоаналізу М. Поро та Л. Кормана малюнок перетворився на «проєкцію», таким чином зробивши висновок, що дитина не може висловити словами через дію внутрішньої цензури, «прориваєтся» у творчості із підсвідомого в свідомість.

У 1950-60-х роках розробку методики «Малюнок сім'ї» підхопили такі психологічні школи, як гуманістична і феноменологічна, акцент змістивши на суб'єктивний досвід дитини, що немає «правильного» малюнка, важливо лише те, як дитина відчуває себе у світі. Дослідники почали менше уваги приділяти жорстким схемам інтерпретації, натомість пропонуючи дитині

обговорити малюнок: «Хто тут найщасливіший?», «Кому сумно?» тощо, змістивши фокус досліджень на сприйняття власного «Я» та емоційний комфорт.

У 1970-ті роки дослідження методики «Малюнок сім'ї» поширилося у таких психологічних напрямках, як Інтеракціонізм та Системна сімейна терапія, яких цікавили соціальні ролі, комунікація і сімейна динаміка, для яких Сім'я - це не набір окремих людей (статика), а система взаємодій (динаміка), аналізуються не тільки і не стільки особистості, а зв'язки між ними. У 1972 році *Роберт Бернс* та *Сесіл Кауфма*н запропонували модифікацію методики «Малюнок сім'ї», дозволяючи аналізувати не просто структуру сім'ї, а взаємодію між її членами. Акцент змістився на комунікацію, спільну діяльність або, навпаки, відчуженість (наприклад, коли кожен член сім'ї зайнятий своєю справою в окремій кімнаті). З часом сформувалися в історії психології основні параметри інтерпретації методики «Малюнок сім'ї»: 1) склад сім'ї (кого дитина «забула» намалювати (витіснення) або кого додала (пошук підтримки)); 2) розміщення (хто стоїть у центрі, хто вище/нижче, відстань між постатями (психологічна дистанція)); 3) деталізація (ретельне промальовування вказує на значущість особи; відсутність рис обличчя - на конфліктність або ворожість); 5) графічні особливості (натиск олівця, штрихування (тривожність), вибір кольорів (емоційне забарвлення стосунків).

Еволюція методики «Малюнок сім'ї» фактично дзеркально відображає розвиток психології XX століття. Кожна школа приносила свій фокус уваги: від вимірювання інтелекту до аналізу підсвідомих конфліктів. Але все ж таки методика «Малюнок сім'ї» є одним із найефективніших інструментів арт-терапії в контексті гуманістичної психології. Вона дозволяє виявити приховані емоції, переживання, внутрішні конфлікти та структуру сімейних взаємин. Її терапевтичний потенціал дозволяє клієнту змінювати власні емоційні реакції, розвивати усвідомлення та зміцнювати внутрішню стабільність. Завдяки поєднанню творчості, проєктивності та символізму методика дозволяє досягти глибини, недоступної для традиційних вербальних методів, і тому є універсальним засобом арт-терапії, яка дозволяє не лише діагностувати, а й трансформувати емоційний стан клієнта. Творчий процес активує внутрішні ресурси, сприяє пропрацюванню травм, формуванню нових моделей поведінки, покращує здатність до емоційного самоконтролю. Арт-терапія також сприяє інтеграції внутрішніх конфліктів, створюючи умови для безпечного діалогу між свідомим і несвідомим.